

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIVALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK - IQTISODIVOT INSTITUTI

Rector
O.Sh.Bazarov
2024 yil

Ro'yxatga olindi
№ 07/02/034
“27” iyul 2024 y.

«QISHLOQ XO'JALIK MASHINALARI»

fanidan

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 800000 – Qishloq, o'rmon, baliq xujaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi: 810000 – Qishloq xo'jaligi
Ta'lim yo'naliishi: 60810400 – Qishloq xo'jaligida innovatsion texnika
va texnologiyalarni qo'llash

1.	Fanning nomi: "Qishloq xo'jalik mahsulnari	Fan (modul) turi <i>Majburiyfan</i>	Fan (modul) kodi <i>QXM 3110</i>	Ta'lim tili: <i>o'zbek</i>
O'quv yili:	Kurs va semestr	ECTS krediti:	Haftalilik dars soati:	V' semestr 6 va VI semestr 4
2024/2025	III kurs, I' va II semestr	10		
Umumiy o'quv soatları:	Ma'ruza:	Amaliy mashg'ulot:	Mustaqil ishlashi:	Plug korpusining tuproq palaxsasini ag'darish jarayoni. Plugning sudrashga qarshiligi, Plug korpusiga ta'sir etuvchi kuchlar. Plug korpusining tuproq palaxsasini ag'darish jarayoni. Plugga ta'sir etuvchi kuchlar. Plugning muvozanatligi va
300	60	30	150	uning ravon harakati sharlari.
2.	I. Fanning mazmuni			

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarga texnologiyalarga oid bilimlarning nazariy asoslarini texnologiyalarning asosiy tushunchalari va turlanini, qishloq xo'jaligini, amaliyotda tabbiq etish k'oilmasini hosil qilishdan iborat.

Fanning vazifasi – nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, yangi texnologiya va texnikalarni ishlab chiqish va joriy etishga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bejaradi.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotları)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

- 1-mavzu. Kirish. O'zbekiston Respublikasidagi agrar siyosat. Fanning maqsadi, vazifasi va oliv ta'lindagi o'rni. QXM tasnifi. Mashinalarni rusumlash va ularni tasniflanishi. Qishloq xo'jaligi mashinalari fanning rivojlanish tarixi. Fanning vazifasi
- 2-mavzu. Tuproqning tuzilishi va tarkibi, uning fizik va texnologik tizimlari. Tuproqning tuzilishi va tarkibi. Tuproqning fizik xossalari. Tuproqning texnologik xossalari. Texnologik operatsiyalar. Texnologik jarayon.
- 3-mavzu. Pona nazariyasi. Ponaning turlari, Tig' bilan kesish ta'siri. Pona ta'sirida tuproqni deformatsiyalanish xarakteri. Kesish turlari.

Shudgorlash turlari.
4-mavzu. Pluglar, ularning tasnifi. Agrotexnik talablar. Plugging asosiy va yordamchi ishchi qismlari, vazifasi, turlari.

Plugging asosiy va yordamchi ishchi qismlari, vazifasi, turlari. Plugging turlari va agrotexnik talablar. Plugging asosiy va yordamchi ishchi qismlari, vazifasi.

5-mavzu. Plug korpusining tuproq palaxsasini ag'darish jarayoni. Plugging ravon harakati.

Plug korpusining tuproq palaxsasini ag'darish jarayoni. Plugging sudrashga qarshiligi. Plugga ta'sir etuvchi kuchlar. Plug korpusining tuproq palaxsasini ag'darish jarayoni. Plugging muvozanatligi va

uning ravon harakati sharlari.

6-mavzu. Tishli tirmalmarni tuzilishi, texnologik ish jarayoni, ularning ishiga qo'yiladigan agrotexnik talablar.

Tishli tirmalmarni tuzilishi, texnologik ish jarayoni va ATT.

7-mavzu. Diskli tirmalmarni tuzilishi, texnologik ish jarayoni, ularning ishiga qo'yiladigan agrotexnik talablar.

Diskli tirmalmarni tuzilishi, texnologik ish jarayoni va ATT.

8-mavzu. Tuproq frezasi vazifasi, turlari, tuzilishi va texnologik ish talablar.

Fao'l ta'sirli rotation ishchi organli mashinalar. Freza harakatining

traektoriyasi. Frezzalar ishining asosiy ko'rsatkichlari. Freza ishchi organlariiga ta'sir qiluvchi kuchlar.

9-mavzu. Kultivatorlar, yoppasiga ishllov beradigan va chopiq kultivatorlar, vazifasi ishchi qismlarini sharoita moslab tanlash va moslashirish.

Kultivatorlarning turlari va vazifasi. Kultivatorlarning ishchi organlari. Kultivatorlar nazariyasi va hisobi.

10-mavzu. O'g'itlash mashinalari, vazifasi, turlari. ATT. O'g'it sochish apparatları o'chhamalarini aniqlash.

Mineral va organik o'g'itarni sochish mashinalari. O'g'itlash mashinalarining konstruksiyalarini rivojlanish istibollari va tasniflanishi. O'g'itlash mashinalarining umumiy tuzilishi va ish jarayonining sxemasi va o'g'itlash apparati. O'g'itlash va sochish mashinalari. O'g'it sepih mashinalarining nazariyasi va hisobi asoslari.

11-mavzu. Urug' ekish usullari. Ekish mashinalari. ATT. Seyalkalar tasnifi. Seyalkalarning asosiy qismlari va ularni tanlash mezonlari. Ekish va ko'chat o'tqazish usullari. Ekishga va ko'chat o'tqazishga agrotexnik talablar.

12-mavzu. Mexanik, pnevmatik, modulli va kombinatsiyalash-tirilgan seyalkalar, ularning tuzilishi va texnologik ish jarayoni. Ekish va ko'chat o'tqazish mashinalarining tasniflanishi. Ekish va ko'chat o'tqazish apparatlari. Ekish va ko'chat o'tqazish ischhi qismlari. Seyalka turlari va ishga taylorlanishi. Maxsus seyalkalar.

13-mavzu. O'simliklarni himoyalash usullari va mashinalari, ularning ishiga qo'yiladigan ATT.

O'simliklarni himoyalash usullari va mashinalar ish jarayonining umumiy sxemasi. Agrotexnik talablar. Zaharli dorilar va ulani qo'llash usullari.

14-mavzu. O'simliklarni himoyalash mashinalarining asosiy va yordamchi qismlari tuzilishi, texnologik ish jarayoni va sozlanishi. O'simliklarni himoyalash mashinalarining asosiy va yordamchi qismlari. Purkash qurilmalari. Purkash qurilmalarining ishchi organlari

15-mavzu. Melioratsiya mashinalari, vazifasi va turlari. Yerni o'zashtirishda dastlabki ishlov berish mashinalari. Yer kavlash va tekislash mashinalari. ATT. Yerfami o'zashtirishda dastlabki ishlov berish mashinalari. Yer kovlash mashinalari. Skreperlar, greyderlar, ekskavatorlar. Dalani sug'orishga taylorlash mashinalari. Sug'orish mashinalari.

16-mavzu. Yem-xashak yig'ishtirish texnologiyalari. Pichan o'rgichlar. Yem-xashak yig'ishtirish texnologiyalari. Pichano'rgichlar. Pichano'rgich-ezgich vapichano'rgich maydalagich

17-mavzu. Pichan preslagichlar. Ozuqa yig'ishtirish kombaynlari. Pichan presslagichlar. Pichanni yig'ishtirib, rulonlab preslagich. Ozuqa yig'ishtirish kombaynlari

18-mavzu. G'alla hosilini yig'ishtirish texnologiyalari. ATT. G'alla kombayni turlari, umumiy tuzilishi va texnologik ish jarayoni.

G'alla hosilini yig'ishtirish texnologiyalari, G'alla kombayni umumiy tuzilishi va texnologik ish jarayoni.

19-mavzu. O'rish apparatlari, turlari va asosiy parametrlari. Motovilo. Vazfasi, turlari, tuzilishi, sozlanishi, kinematikasi. O'rish apparatlari. O'rish apparati yuritmasining kinematik parametrlari. Motovilo. Motovilo kinematikasi. Motoviloning asosiy o'lchamlari va ish rejimi

20-mavzu. Yanchish apparatlari, vazfasi, turlari, tuzilishi, sozlanishi, baraban ishiga sarflanadigan quvvat. Yanchish apparati. Baraban ishiga sarflanadigan quvvat. Yanchish apparatining asosiy parametrlari

21-mavzu. G'alla kombayning tozalash qismi, somon elagich, sonon elagich qismining kinematik rejimi. Kombaynning tozalash qismi. Somon elagich. Somon elagich ishining kinematik rejimi. Somon elagichda doming ajralishi.

22-mavzu. Don tozalash mashinalari, tuzilishi va texnologik ish jarayoni.

Don tozalash va saralash usullari. Don tozalash mashinalari. Don tozalashning nazariy asoslari, silindrik triyer ishi

23-mavzu. Paxta hosilini yig'ishtirish texnologiyalari, mashina turlari va ular ishiga qo'yiladigan ATT.

Paxta hosilini yig'ishtirish texnologiyasi va yig'ishtiradigan mashina turlari. Ochnig'an paxtani terish mashinalari. Vertikal shpindelli paxta terish mashinasini ishga taylorlash. Shpindelli baraban o'lchamlari. Shpindel o'lchamlari

24-mavzu. Gorizontal shpindelli paxta terish mashinasini tuzilishi va texnologik ish jarayoni, ischhi qismlarining asosiy o'lchamlari.

Gorizontal shpindelli paxta terish mashinasining tuzilishi va ishlashi. Gorizontal shpindelli apparatining tuzilishi. Gorizontal shpindelli paxta terish apparatini ishga taylorlash

25-mavzu. Kartoshka yig'ishtirish mashinalari, ularning turlari, asosiy ischhi qismlari.

Kartoshka yig'ishtirish mashinalari. Kartoshkani yig'ishtirish texnologiyasi. Kartoshkani yig'ishtirish mashinasining turlari va umumiy tuzilishi. Kartoshka kovalgichning ischhi qismlari. Tugunklarni turpoqdan ajratish usullari. Elagich va kepcigichning o'lchamlarini aniqlash. Tugunklardan kesak va toshlarni ajratadigan mosamlar.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsya etildi:

- Kultivatorini ishga tayyorlashni o'rganish
- Tishli tirma texnologik jarayonini o'rganish.
- Disksimon tirma texnologik jarayonini o'rganish.
- Tuproq fizezasi texnologik jarayonini o'rganish.
- Rotatsion tuproq yumshatikchilarni ishlafishni o'rganish.
- Mineral o'g'it sengichni ishga tayyorlash va ishlafishni o'rganish.
- Pnevmatik seyalkasini ishga tayyorlashni o'rganish.
- Individual saqlajich mexanizmini o'rganish.
- G'o'za kultivatorini ishga tayyorlashni o'rganish.
- Kartoshka ekkichni ishga tayyorlashni o'rganish.
- Don seyalkasini ishga tayyorlashni o'rganish.
- O'rish apparati ishni o'rganish.
- O'simlik povasining tig'lar jufti orasida qisilib to'xtashini o'rganish.
- Ventiliyatorli purkagichni ishga tayyorlashni o'rganish.
- Kartoshka kavlagichni ishga tayyorlashni o'rganish.

Laboratoriya mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Laboratoriya mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsya etildi:

- Tirkama pluglarni texnologik jarayonini o'rganish.
- Osma plugini ishga tayyorlashni o'rganish.
- To'marma plugini ishga tayyorlash.
- Tishli va diskli tirma texnologik jarayonini o'rganish.
- Kultivatorlar texnologik jarayonini o'rganish.
- Chigit seyalkasini ishga tayyorlashni o'rganish.
- Don seyalkalarini texnologik jarayonini o'rganish.
- Makkajo'xon seyalkalarini texnologik jarayonini o'rganish.
- O'g'itlash mashinalarini texnologik jarayonini o'rganish.
- Ozuqa yig'ishmiradigan mashinalarni texnologik jarayonini o'rganish.
- G'alla kombaynni ishga tayyorlashni o'rganish.
- Paxta terish mashinalarini texnologik jarayonini o'rganish.
- G'o'zapoya yig'ishmirish mashinalarini o'rganish

Kurs loyiha bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Kurs loyihalar uchun quyidagi mavzular tavsya etildi:

- Osma (tuntarilma) plug sxemasini tuzish va dala sharoit uchun mos bo'lgan korpus ishchi sirtini yoki mexanizmlarini loyihalab, tadqiqot qilish,
- Vertikal (gorizontal) shpindelli paxta terish apparatining sxemasini tuzish, shpindelli barababanni loyiylash hamda kinematik tadqiqotlar o'kazish;

3. Chigit (don) seyalkasining sxemasini tuzish va miqdorlagichini (ekkichi, ko'mngichi) loyihalab, uni kinematik va dinarmik tadqiqot qilish;

4. G'allla kombayni o'rish qismi geometrik va kinematik o'lchamlarini aniqlash.

IV. Mustaqil ta'lif va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lif uchun tavsya etiladigan mavzular: 7-semestr uchun.

- Tuproqning fizik-mexanik, texnologik xossalarni o'rganish.
- Qishloq xo'sjalik ekinlari urug'ining fizik-mexanik xossalarni o'rganish.
- Chuquq yumshatikchilar.
- Tuproqqa minimal ishllov berish usullari va ularni amalga oshiruvchi mashinalarini bo'yicha interet ma'lumotlari.
- Yerga himoyalab ishllov beradigan mashinalarni o'rganish.
- Texnologik operatsiya, texnologik jarayonlar va mashinalar sistemasi o'rganish.
- O'g'itlash mashinalarini internet ma'lumotlari orqali o'rganish.
- Ekin ekiladigan erlarni joriy va kapital tekislash bo'yicha qo'llaniladigan mashinalarni internet malumotlari orqali o'rganish.
- Pnevmatik seyalkani ishga tayyorlashni o'rganish

Mustaqil ta'lif uchun tavsya etiladigan mavzular: 8-semestr uchun.

- Shtangali purkagichni o'rganish.
 - Xorijdan kelayotgan melioratsiya mashinalarini O'zbekiston tuproq iqlim sharoitiga moslab o'rganish.
 - Sug'orish usullari va tomchilatib sug'orish vositalarini o'rganish.
 - Silosga o'radigan va presslash mashinalarni o'rganish.
 - O'zbekiston iqlim sharoitida ishlatalayotgan kombaynlarini o'rganish.
 - Ildiz mevali sabbavotlarni kovlaydigan mashinalarni o'rganish.
 - Intensiv bog'targa ishllov beradigan mashinalarni internet materiallari yordamida o'rganish.
- Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsya etildi.

V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- qishloq xo'jaligi mashinalarning turlari, ular bajaradigan texnologik ish jarayonlari, ularning tuzilishi va mahalliy sharoitda sifatlari foydalanan uchun sozlash negizlarini ekologiya va texnik – iqtisodiy ko'rsatkichlari haqidada tasavvurga ega bo'tishi;

<ul style="list-style-type: none"> • qishloq xo'jaligi mashinalari va agregatlarining asosiy parametrlarini, ish tartibini asoslab, hisoblab aniqlash yo'nalishlari, dehqonchilikni mechanizatsiyalash uchun ekologiya va iqtisodiyot nuqtai-nazaridan optimal qishloq xo'jaligi texnikalarining turlarini to'g'ri tanlab ishlatis asoslarini, rivojlangan xorijiy mamlakatlar dehqonchiligidagi ilg'or texnologiyalar, texnikalar rivojlanishining asosiy yo'nalishlarini va ulardan foydalanish kabi bilimlar, qishloq xo'jaligi mashinalari namunaviy turlarini belgilangan ishlarni bajarishga sozlash va ularni ishfatishni, mashinalarning ish jarayonida kuzatiladigan kamchiliklarni aniqlash va bartaraf qilishni, texnologik jarayonlar tannarxini hisoblash, ishibab chiqarish samaradorligini va texnik-iqtisodiy ko'rsatkichlarini oshirish usullarini <i>bilishi va ulardan foydalana olish;</i> eng so'nggi qishloq xo'jaligi mashinalarning tuzilishi, ish jarayonini mustaqil o'rganish, ularni mahalliy sharoitga moslashtirish, ularning ishchi qismlarini tanlash va takomillashtirish, parametrlarini aniqlash va maqbullastrish asosari kabi biimlarni egallagan, amalda bajara olish <i>ko'nikmalariga ega bo'sishi kerak.</i>
<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarда ishlash; • taqdinotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishslash va himoya qiliish uchun loyihalar.
<p>VII. Talabalardan bilimini baholash mezonlari va kreditlarni olish</p> <p>uchun talablar</p> <p>Fanga oid nazariy materiallar ma'ruba mashg'ulotlarni ma'ruzalarda ishtirok etish va kredit-modul platformasi orqali ma'ruzalarni mustahkamlash hamda belgilangan test savollarga javob berish orqali amalga oshiriladi.</p> <p>Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha amaliy ko'nikmalar hosil qilish va o'zlashtirish mashg'ulotlarga to'liq ishtirok etish va modul (Hemis) platformasi orqali topshirqlarni bajarish natiyasida nazorat qilinadi.</p> <p>Mustaqil ta'lim mavzulari modul platformasi orqali berilgan mavzular bo'yicha topshirqlarni bajarish (test, referat va boshqa usullarda) bajariladi.</p> <p>Fan bo'yicha talabalardan test usulida oralig nazorat va og'zaki (yoki test) usulida yakuniy nazorat topshiradilar.</p> <p>Fan dasturida berilgan baholash mezonlari asosida fanni o'zlashtirgan talabalarga tegishli ta'lim yo'nalishi (magistratura mutaxassisligi) o'quv rejasida ushu fanga ko'rsatilgan kredit beriladi.</p>
<p>6. VIII. Dasturning informatsion-uslubiy ta'minoti</p> <p>Mazkur fanni o'qitishjarayonda:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ta'limning zamonaviy metodlari. Pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilishi nazarda tutilgan: - Zamonaviy qishloq xo'jaligi mashinalari fanining nazariy asoslarini o'rganishda bo'limlarga tegishli ma'ruba darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezentatsion va elektron-didaktik texnologiyalaridan hamda o'qitishning an'anaviy usulblaridan; - dehqonchilikda ishlataladigan texnika va mashinalar ishchi qismalarning parametrlarini, energiya va resurs tejamkorligini aniqlash bo'yicha o'tkaziladigan mashg'ulotlarda aqly xujum, yakkka, kichik guruhi lar musobaqalari guruxli fikrlash va h.k.lar kabi pedagogik texnologiyalardan foydalanish ko'zda tutiladi. Mashg'ulotlarda o'quv televideniyasi, diaprojektor, kompyuter texnologiklari, slaydlar, o'quv kino va video filmlardan foydalanish ko'zda tutiladi.

<p>Tavsiya etilayotgan adabiyotlar</p> <p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Srivastava A., Carroll E.G., Rohrbach P.R., Buckmaster D.R. Engineering Principles of Agricultural and Biological Machines. American Society of Agricultural and Biological Engineers 2950 Niles Road, St. Joseph, MI 49085-9659 US, USA. 2006. – 367 p. 2. Shoumarova M, Abdillaev T. Qishloq xo'jaligi mashinalari. Toshkent O'qituvchi. 2009, – 495 b. (darslik) 3. Shoumarova M., Abdillaev T. Qishloq xo'jaligi mashinalaridan praktikum. Toshkent o'qituvchi. 2010. – 423 b. (darslik) 4. Mamatov F.M. Qishloq xo'jalik mashinalari. Toshkent. 2012 y. -364 b. 5. Mamatov F.M., Temirov I.G. Qishloq xo'jalik mashinalari. Toshkent. «Voris-nashriyot» 2019 y. -630 b. 6. M. Shoumarova, T. Abdillayev., Qishloq xo'jalik mashinalari, "Toshkent", "Fan va texnologiya" nashriyoti 2019., 575 b. (Darslik). <p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini bigalikda barpo etamiz. Toshkent, O'zbekiston, 2016. – 56 b. 8. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahliliy, qat'iy tarifib intizom va shaxsiy javobgartlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'liishi kerak. Toshkent, O'zbekiston, 2017. – 104 b. 9. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustiyorligi va inson manfatlarini ta'minlash – yur'i taradqiyoti va xalq farpovonligini garovi. Toshkent, O'zbekiston, 2017. – 48b. 10. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekistonni rivojlanishining beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harkatlar strategiyasi. T., O'zbekiston, 2017. «Gazeta.

uz».

11. Xamidov A. Qishloq xo'jalik mashinalarini loyihalash Toshkent 1994.
– 245 b. (darslik)
12. Qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishni mexanizatsiyalash bo'yicha himoya qilingan dissertatsiyasi (o'qituvchi tavsiyasi bo'yicha).
13. Kafedra tomonidan yaratilgan turli metodik ko'rsatmalar.
14. Shomarova M.Sh., Abdillaev T.A., Musaev D.M. Qishloq xo'jalik mashinalari atamalarining ruscha-o'zbekcha lug'ati. Toshkent. – 1994.
15. Qishloq xo'jaligi mashinalari. Darslik. www.DITcentr.uz.
16. Plodovodstvo i vinogradarstvo, <http://www.bfbais.ru>.
17. Mamatov F.M., Temirov I.G., Ergashev I.T., Toshpolatov B. «Qishloq xo'jalik mashinalari». Toshkent, «Voris», 2014
18. Mamatov F.M., Ergashev I.T., Ravshanov X.A. Tekis shudgorlashning texnologiyalari va texnik vositalari. Samarcand 1998.

Elektron resurslar:

1. www.gov.uz- O'zbekiston Respublikasi xukumat portalı.
2. www.lex.uz- O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjalari ma'lumotlari milliy bazasi.
3. www.bilim.uz - O'ZR Olyj va o'rta maxsus ta'llim vazirligi sayti.
4. <http://www.amazon.ru>
5. <http://www.texbooks.ru>
6. <http://www.ziyonet.uz>

7. Fanning o'quv dasturi Institut Uslubiy Kengashining 2024 yil “21” “06” №102-ma'qullangan. O'quv dastur Institut Ilmiy Kengashi (2024 yil 21 “06” №102-sonli qaror) bilan tasdiqlangan.

Fan (modul) uchun mas'ullar:
Temirov I.G. – “Qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalashish

va servis” kafedrasи professori, t.f.n.

Taqrizchilar:
Qodirov U.I. – “TQOXMIM” Milliy tadqiqot universitetining Qarshi

irrigatsiya va agrotexnologiyalar instituti doiseni

Xamroyev O.J. – QarMII “QXM va S” kafedrasи doiseni